

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מתן הקומץ לתוך כלי

(מ"ח א') בעי רב פפא: (לא נתנו בשוליו, אלא) דבקה לקומץ בדופניה דמנא, מאי?¹
תוך כלי בעינן והא איכא. או דילמא הנחה בתוכו כתקנו בעינן, והא ליכא. תיקו.
בעי מר בר רב אשי: אפכיה למנא ודבקה לקומץ בארעיתיה דמנא, מהו?
הנחה בתוכו בעינן, והא איכא. או דילמא הנחה כתקנו בעינן, וליכא. תיקו.

שיטות הראשונים

גדר הנחת הקומץ בתוך כלי: דבקה בדופניה דמנא, ואפכיה למנא ודבקה בארעיתיה, שתי בעיות דלא איפשיטו. וכתב **הרמב"ם** "הדביק הקמץ לדפן הפלי וקמץ, או שהפך הפלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר, ואם הקטיר, הרצה."²

מהו מלא חופניו

(מ"ח א') בעי רב פפא: מלא חפניו שאמרו, מחוקות (בצמצום) או גדושות?
אמר ליה רבי אבא לרב אשי: **תא שמע**, מלא חפניו שאמרו, לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות.³

שיטות הראשונים

מלא חופניו טפופות: גירסת רש"י, אלא טפופות. וכן כתב הרמב"ם "ומוציאין לו את הפך וכלי מלא קטרית דקה מן הדקה, וחופן ממנה מלא חפניו, לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות". **והערוך** כתב, המידה שאינה מחוקה ולא גדושה, נקראת טפופה, כמו קו המידה ביושר, שאינו נכנס ולא יוצא.⁴ **ורבינו חננאל** גרס, ולא טפופות.⁵
מחוק וטפוף בקמיצה: כתב ריטב"א, ודוקא בחפינה דכתיב 'מלא חפניו'; אבל בקמיצה דכתיב 'בְּקִמְצוֹ', אינו אלא מחוק כדאיתא לעיל (מ"ז ב'), וכן פירשו בתוספות.⁶

¹ קיימא לן במסכת מנחות (כ"ו א') שהקומץ טעון מתן כלי, וקומץ מתוך כלי זה, ומקדשו לתוך כלי אחר. ואם לא נתנו בשוליו ונתנו בדופניו, ודבוקו, מהו? רש"י.
² מקורות: רמב"ם (הל' פסולי המוקדשין יא, כה).
³ לשון דבר צף בגובה מעט. רש"י.
⁴ והביאו ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה מלא). וכתב שם, דמשמע מדבריו דלא כרש"י שהיה בגובה מעט, ועיין מנחות (דף ז').
⁵ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ד, א). ערוך (ערך טפף).
⁶ הו"ד ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה מלא). והקשה שם, דלכאורה, אי ילפינן 'מלא' 'מלא' מהתם, הוה ליה להיות מחוק כדהתם. ואי לא ילפינן, גדוש נמי נשרי, כדאמרינן שם (מ"ז א') אי מלא, יכול מבורך. עד כאן. אמנם ראה תוספות הרא"ש שכתב: הך בעיא לא תליא בגזירה שווה ד'מלא' 'מלא', דבקומצו לא משמע אלא מה שהוא בתוך הקומץ, אבל בחפניו איפשר דמשמע שפיר אפילו גדושות, לפי שאין דרך בני אדם לחפון מלא חפניו בצמצום מחוקות. הילכך מיבעיא ליה אי לישנא דבחפניו מחוקות או גדושות.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתפזרה הקטורת ממלוא חופניו

(מ"ח א') תנן התם (זבחים כ"ה א'): נשפך הדם על הרצפה (ולא נתקבל בכלי), ואספו, פסול. (ובמשנה אחרת, זבחים ל"ב א': נשפך) מן הכלי על הרצפה ואספו, כשר.

בעי רב פפא: נתפזר הקטורת ממלוא חפניו, מהו?

ידו כצואר בהמה דמי, ופסולה. או דילמא ככלי שרת דמי, ולא פסולה. תיקו.

שיטות הראשונים

ידו כצואר בהמה דמי או ככלי שרת: הקשה ריטב"א בשם הרב אלחנן, אמאי לא בעי לה גבי קמיצה. ותירץ בשם ר"י, דבקמיצה כיון דמדאורייתא בעיא מתן כלי; פשיטא דידו כצואר בהמה דמי.⁸ אבל גבי חפינה מספקא לן, שכן הכלי אינו מעכב.⁹

נתפזרה הקטורת מידו על הארץ ואספה: פסק הרמב"ם שהוא ספק, ולא יקטיר, ואם הקטיר, הורצה.

מחשבה פסולה בחפינת הקטורת וחתייית הגחלים

(מ"ח א') בעי רב פפא: חישב בחפינת קטורת (על מנת להקטירה למחר), מהו?

מי אמרינן יליף 'מלא' 'מלא' ממנחה,¹⁰ מה התם מהניא בה מחשבה (בקמיצתה, על מנת להקריבה למחר, שמפגלה בכך),¹¹ הכא נמי מהניא בה מחשבה (בחפינתה). או לא.

אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא: תא שמע (עדויות ח,א): הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטורת והלבונה והגחלים, שאם נגע טבול יום במקצתן, פסל את כולן.¹²

ואייתי ליה רבא ברייתא דאין דרך לחפון לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות. ולא שייך נמי לבעיא דבין הבינים, דהכא ולקח והביא איכא.

⁷ ומתן הקומץ בכלי, מקביל לקבלת הדם מצוואר הבהמה, וכל זמן שלא נתן בכלי, לא התקדש הקומץ.

⁸ וצריך לתת הקומץ מידו לכלי. ואם התפזר הקומץ מידו, פסול.

⁹ משום דכל היכא דהוה אפשר, לא בעינן כף; ומשום דלא אפשר הוא שמכניס בכף. מי אמרינן סוף סוף בכלי הוא נותן וידו כצואר בהמה, או דילמא כיון שאין כלי שרת מעכב, ידו ככלי הוא וכשר. ריטב"א. והביא דבריו 'ליקוטי הלכות'. וביאר דבריו, דאי חשבינן החפניים כצוואר בהמה, הכף הוא ככלי. וכתב דמשמע מדברי הריטב"א אלו, שאם נתפזר מן הכף, עדיף מידו, ובוודאי כשרה. וכתב שם (ב'זבח תודה', ד"ה משמע), דלפיו, בעיא דרב פפא, הוא רק קודם שבא לכף, אבל אם נתפזר ממלוא חפניו אחר שחזר ועירה בפנים מן הכף לחופניו, כשר בוודאי, כמו לעניין דם שהתקבל בכלי. ועיי"ש שכתב דעיקר דין הריטב"א לא ברירא כל כך, כיון שהכף בחפינה הוא רק משום דלא אפשר, ייתכן לומר שגם הכף נחשבת כמו ידו. ולפי זה, הנידון של רב פפא הוא גם בנתפזר ממלוא חופניו בפנים (לאחר שנתן בכף).

¹⁰ במנחה נאמר 'מלא קמצו', ובחפינה נאמר 'מלא חפניו'.

¹¹ דנפקא לן במנחות (פ"ג א') מ'זאת התורה לעולה ולמנחה' וגו', הוקשו לשלמים, מה שלמים מפגלין ומתפגלין, אף מנחה וכו'. רש"י.

¹² שזו היא מאחת עשרה מעלות שנאמרו בחגיגה, כ' ב', שהכלי מצרף כל מה שבתוכו להיות כאילו נגע בכולו. רש"י.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קא סלקא דעתך מדפסל טבול יום (אלמא קידשה הכלי קדושת הגוף), פסלה נמי לינה;⁴³ ומדלינה פסלה, פסלה נמי מחשבה (של לינה, כשחיב להקטירה למחר).

(מ"ח ב') בעי רב פפא: חיב בחתיית גחלים, מהו?

מכשירי מצוה כמצוה דמו,⁴⁴ או לא.

תיקו.

שיטות הראשונים

מחשבת פסול בחתיית גחלים האם משפיעה על הקטורת: בפירוש ראשון פירש רש"י, מהו להפסיל הקטורת. ובפירוש שני פירש, מהו שייפסלו גחלים במחשבה זו מלהקטיר עליהן.⁴⁵ והרמב"ם כתב "חפינת הקטרת - עבודה, והמחשבה פוסלת בה. וכן חתיית הגחלים לקטרת נפסלת במחשבה, שמכשירי קרבן פקרבן."⁴⁶

חיב בחתיית גחלים: הגמרא נשאת בספק. ורבינו חננאל כלל שתי האיבעיות, חפינת קטורת וחתיית גחלים יחד, ופשטין לשניהם מהא דתנן הוסיף עליהם רבי עקיבא הסולת והלבונה והקטורת והגחלים וכו', ומדפסיל לינה, פסלה נמי מחשבה. וכן פסק הרמב"ם.⁴⁷

⁴³ הקשה רש"י, דשבקיה למתניתין דמעילה (י' א') דתנן בה בהדיא: הקומץ והקטורת ומנחת כהנים, מועלין בהן משהוקדשו. קדשו בכלי, הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה. והכא דחיק לאיתויי בקא סלקא דעתך מטבול יום.

⁴⁴ וכי היכי דמחשבת חפינה פסלה בקטורת, מחשבת חתייה נמי פסלה בגחלים. רש"י.

⁴⁵ לינה שמעינן דפסלה בהו מדפסיל טבול יום כדתנן לעיל. מיהו, הא מיבעיא לן אי הוי חתייתן עבודה למיפסל בה מחשבה. רש"י. ובתוספות הרא"ש כתב, בלשון אחר פירש רש"י מהו שיפסלו הגחלים. ואם תאמר תיפשוט מהך דרבי עקיבא דקתני גחלים ומדפסיל בהו טבו"י פסלה נמי לינה ומחשבה! וי"ל דדוקא במילי דהקרבה ילפינן לינה ומחשבה מטבו"י; אבל לא בגחלים שאינן מגוף הקרבן.

⁴⁶ כתב ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה חיב) דמהרמב"ם משמע כלשון שני ברש"י, שהספק הוא רק לגבי גחלים. וממילא אם יש גחלים אחרים, כשר. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,כז).

⁴⁷ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,כז).